

УДК 677.11: 338.4:006.015.8

БЕРЕЗОВСЬКИЙ Ю.В.

Херсонський національний технічний університет

ОЦІНКА СТИМУЛЮВАННЯ ТОВАРНИХ РИНКІВ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЧЕРЕЗ РОЗВИТОК ЛЬЯНОГО СИРОВИННОГО КОМПЛЕКСУ

У статті розглянуто питання виробництва, підвищення якості і конкурентоспроможності екологічно безпечної льняної продукції. Опрацьовано теоретичні питання нових напрямків створення матеріалів з новими властивостями та нових конструкцій.

Ключові слова: льон, властивості, екологічність, безпечність, товар, ринок.

Березовский Ю.В. Оценка стимулирования товарных рынков экологически безопасной продукции через развитие льняного сырьевого комплекса. В работе рассмотрен вопрос производства, повышения качества и конкурентоспособности экологически безопасной льняной продукции. Обработаны теоретические вопросы новых направлений создания материалов с новыми свойствами и новых конструкций.

Ключевые слова: лен, свойства, экологичность, безопасность, товар, рынок.

Berezovsky Y.V. Assessment stimulate of commodity markets ecologically safe products through the development of flax raw material complex. In the manuscript the question of production, rise of quality and competitiveness of the environmentally safe of linen products is considered. The theoretical questions to the new directions of the creating materials with a new properties and new construction are processed.

Keywords: flax, properties, environmental friendliness, safety, commodity, market.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Льон є для України історично традиційною технічною культурою. Нині його культивування сприймається в країні як данина минулому, так і необхідність сьогодення. Хоча, не дивлячись на беззаперечний імідж льону, як технічної культури, волокна якої володіють унікальними гігієнічними властивостями, стан льняної переробної вітчизняної промисловості погіршується. За останнє десятиліття парк технічного устаткування лляних підприємств практично не поновлювався, а лише зменшувався, що не сприяє покращенню якості продукції. Капіталовкладення в дану галузь практично не відбувається, не проводиться розробка нового типу обладнання, модернізація та впровадження нових

технологій здійснюється з певною затримкою в часі, що не приводить до бажаних позитивних результатів.

Економічна ситуація в Україні потребує активного структурного реформування, особливо з наростанням всередині країни соціально-екологічної напруги. Розвиток та розбудова економічного життя країни відбувається занадто в'яло, проблеми регулювання та формування товарних ринків постають все гостріше та стають одними з найбільш актуальних проблем практики перебудови України. Дані проблеми характеризуються теоретичною невизначеністю прийняття рішень серед різних наукових теорій і течій та набуттям політичного забарвлення. Нагнітання даних проблем призводять до погіршень в практичних діях органів управління, які відбиваються на соціально-економічному стані держави та громадян.

Ринок товарів України розвивається в сторону широкого використання та виробництва напівфабрикатів, готової продукції з штучних, синтетичних матеріалів, що характеризуються певною дешевизною та меншим часом виготовлення готових виробів, що мають певні властивості та якість. Отже, реально постає проблема розвитку та функціонування товарних ринків екологічно чистої продукції, в основу якої покладено застосування натуральних нешкідливих компонентів або значного їх вмісту, попит на яку поступово зростає як у нашій країні, так і за кордоном.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Аналіз проведених досліджень [1-3] вказує на те, що у світі за останні десятиліття зріс попит споживачів на екологічно чисту продукцію, одною з якою є екологічно безпечні текстильні товари. Вони обертаються на товарних ринках екологічно безпечної продукції, які вже функціонують та розвиваються достатніми темпами в передових країнах світу, що задають ритм для інших. Вагому частку на цих ринках займають льоновомісні текстильні матеріали і вироби, попит на які забезпечується унікальними медико-біологічними та фізичними властивостями лляного волокна. З врахуванням необхідності дотримання вимог гігієни та екологічної безпеки при виробництві продукції перспективним виявилось використання лляних волокон для виробництва тканин побутового та спеціального призначення.

Актуальність розвитку секторів ринку екологічно безпечних текстильних товарів і збереження цінних властивостей натуральної сировини в готовій продукції обумовлено намаганням підвищення соціально-екологічно-економічного ефекту через забезпечення високої якості продукції та надання продукції певних властивостей, підвищення конкурентноздатності товарів.

Цілі статті. Метою роботи є проведення оцінки можливості стимулювання товарних ринків екологічно безпечної продукції через розвиток лляного сировинного комплексу та доведення здатності функціонування на їх основі окремого сегмента вітчизняного ринка.

У статті розглядаються напрямки розвитку вітчизняного та світового ринків товарів, вказується на необхідність розвитку ринку екологічно безпечних товарів на основі лляного матеріалу, покращення якості льоновмісної продукції через використання передових технологій і методів організації.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Перебудова соціально-економічного життя в Україні проходить не за найліпшим сценарієм, часто застосовуються неапробовані механізми впливу та розвитку на нього, що призводить до підвищення соціальної напруги в суспільстві, виникнення негативних тенденцій подальшого розвитку країни. Зміна співвідношення економічних інтересів приводить як до змін у функціональній діяльності держави, так і до подальшого реформування ринку товарів. Управління будь-яким товарним ринком повинно усвідомлювати та сприймати загальну динаміку змін переваг в цінностях суспільства і завбачати можливі механізми для їх пристосування до реальності.

Нинішня модель управління вітчизняними товарними ринками відзначається значним перекосом в сторону накопичення початкового капіталу, який при цьому використовується неефективно, малою зацікавленістю держави до їх розвитку, незначним попитом до товарів національного виробництва та заселенням у роздрібній мережі товарів закордонного походження, навіть з тих груп товарів, які постійно були національними.

У такій ситуації бажано було б державі приділяти більшу зацікавленість розвитку товарного ринку, при цьому необхідно зважено підходити до впливу на механізми та суб'єкти ринку. При повній безконтрольності стихійний вплив законів формування ринку товарів породжує нестійкість розвитку всієї економіки країни, а виникнення різних видів диспропорцій у несприятливих умовах призводять до неминучої кризи. Вирішення проблем розвитку товарних ринків забезпечується, насамперед, чіткою інституціональною структурою ринку, реалізацією послідовної товарної політики, чітким розподілом функцій та координацією діяльності органів управління різного рівня у сфері регулювання ринку.

При обговоренні питання стимулювання товарних ринків екологічно безпечної продукції бажано було дослідити місце лляного сировинного комплексу в загальній структурі товарного обміну. Сировинний комплекс льонарської

промисловості можна розглядати, як групу сільськогосподарських і промислових підприємств, підприємств обслуговуючої їх інфраструктури, невиробничих організацій, об'єднаних на ринкових умовах предметом діяльності – вирощуванням, переробкою і підготовкою до промислового використання сировини.

Продукція сировинного комплексу призначена для задоволення громадських, загальнодержавних, галузевих потреб через забезпечення конкурентоспроможності продукції на вітчизняному і світовому ринках, розробку і виробництво нових продуктів і процесів. Особливе значення для вирішення проблем екологізації товарів з лляного матеріалу відводиться галузевому підкомплексу за використанням барвників. Сировинний комплекс володіє здатністю до саморозвитку. Лляна сировинна галузь представляє собою конкретний і єдиний у визначених рамках простір діяльності. Розвиток лляного сировинного комплексу, його складових на будь-якому рівні господарювання не повинен бути пущеним «на самотік» і регулюватися тільки так званою «невидимою рукою» ринку.

Рішення проблем відродження вітчизняної лляної сировинної бази для промисловості повинні слугувати початковим етапом наукового обґрунтування соціально-економічного розвитку підприємств сировинного комплексу промисловості, реалізації галузевої господарської політики, форми наукового обґрунтування цілей, проблем, перспективних напрямів розвитку сировинної бази, засобів втілення в життя загальнодержавної економічної стратегії, активізації чинників розвитку господарської ефективності.

Позитивні результати в ринковій економіці можливо досягти, якщо широко застосовувати нову техніку і технології, встановлювати новий інформаційний спосіб виробництва. При цьому об'єктами регулювання можуть виступати товарні ринки, оскільки вони являються сукупністю відносин товарного обміну, що пов'язує в єдиний механізм виробників і споживачів товарів.

На даний час існує недостатня ефективність функціонування українських товарних ринків. Детальний аналіз економічних процесів засвідчує, що, здебільшого, товарні ринки в сучасній Україні не забезпечують складових економічної ефективності. Відсутність належного вирівняного розвитку різних сфер суспільства, ефективності товарних ринків в Україні створює диспропорцію в національній економіці. Практично в країні добре функціонують декілька базових галузей промисловості та окремі сектори товарних ринків. В агропромисловому комплексі існує диспропорція перерозподілу кінцевої вартості товару, оскільки мала частка прибутків припадає сільськогосподарським

товаровиробникам. За даними німецької консультативної групи, українські сільськогосподарські підприємства отримують лише приблизно 40 % експортної ціни за агропродукцію, в той час як у Німеччині фермери мають до 70 % експортної ціни [4].

Видаткова неефективність українських товарних ринків знаходить своє вираження, в першу чергу, в надмірно великій кількості збиткових підприємств. Для вирішення завдань з регулювання розвитку сировинного комплексу, забезпечення найбільшої їх узгодженості, необхідна концепція його комплексного розвитку.

Аналізуючи концептуальні підходи до формування і розвитку вітчизняного ринку рослинної текстильної сировини, слід звернути увагу на тенденцію, відмічену на споживчому ринку А. Бурсак, що досліджував вплив системи виробничих транснаціональних корпорацій Заходу і США на споживчий ринок [5]. За автором, в умовах насиченого споживчого ринку провідну роль починають відігравати не масовий, а індивідуальний попит. Його домінантність серед споживчих переваг приводить до значного зростання прибутковості інноваційної сфери.

На споживчому ринку значно зростає індивідуальний попит на екологічно безпечну продукцію. Тому нині особливо гостро постає завдання стимулювання розвитку національного виробництва екологічно чистої безпечної продукції, на перший план виходить питання розширення екологізації асортименту і властивостей сировинних ресурсів та готової продукції. Виняткове місце в загальній схемі вирішення даного завдання може стати використання відновлюваних рослинних ресурсів для виробництва екологічно чистих безпечних товарів, в якості сировини яких буде застосовуватися традиційна технічна культура льон, що є невичерпним ресурсом на загальному фоні здорожчання та поступового вичерпуванню вуглеводнів, які неминуче викликають зростання цін на готову продукцію.

У наш час розвинутих умов задоволення примх споживачів товару та послуг на перший план постає проблема пошуку принципово нових потреб «новаторів», яких у покупця вже практично не залишилися. Нові пропозиції мають формувати підвищену конкурентноздатність товарів, вже існуючих на ринку, при цьому новий товар повинен або «переключати» на себе осіб із звиклими способами задоволення власних потреб, або руйнувати соціальну структуру з метою розширення збуту.

Товарний ринок екологічно безпечної продукції, який насичується товарами на основі льоновмісних, здатний створювати умови для розвитку і забезпечення

все зростаючого індивідуалізованого попиту населення у екологічно чистих безпечних товарах. У прийнятних умовах зростаючого попиту населення на екологічно чисту продукцію індивідуалізований попит може перетворитися стимулятор ринку, що надасть потужний поштовх для отримання соціально-економічного ефекту.

Питання екологізації сировинних ресурсів, технологій виробництва, формування асортименту та властивостей різних за призначенням груп екологічно безпечних товарів та створення на їх основі окремих сегментів вітчизняного ринку широко розглядаються на різних рівнях міжнародних, регіональних науково-практичних конференціях. Актуальність даного питання стосується вирішення проблем впровадження новітніх технологій виробництва, формування асортименту та властивостей екологічно безпечних матеріалів і виробів різного призначення, виготовлених на основі або з додаванням лляної сировини.

Сьогодні в Україні існують диспропорції розвитку товарних ринків, різних секторів народного господарства, що значно впливає на розвиток країни в цілому. В системі ринкової економіки й складних ринкових відносин основними структурними ланками є товарні ринки, вони ж і повинні бути об'єктами керування, якщо буде потреба застосування регулюючих впливів для цілей коректування напрямків і темпів економічного розвитку й усунення диспропорцій у процесі їхнього функціонування. Господарюючі суб'єкти і об'єкти, що займаються організацією виробництва екологічно безпечних матеріалів і виробів різного призначення, виготовлених на основі або з додаванням лляної сировини, тільки формуються в Україні, вони намагаються зайняти свою нішу, займаючись певною товарною групою. Оскільки товарний ринок формується навколо конкретного товару, то ринок товарів на основі лляних волокон проходить стадію становлення, а учасники (суб'єкти) цього ринку тією чи іншою мірою формують процеси створення даного товару, його просування по всьому ланцюжку, включаючи виробництво, реалізацію, споживання та утилізацію. Розглядати ці процеси слід з огляду на те, що кожний товар має свій зміст у вигляді його споживчої вартості, що відображається сукупністю його споживчих властивостей, на які пред'являється попит населення. З урахуванням ринкової сутності нашої економіки, необхідним є новий підхід в створенні сировинного матеріалу для виробництва екологічно безпечних товарів на основі або з додаванням лляного компоненту. Він повинен базуватися на результатах досліджень закономірностей формування, функціонування й розвитку сировинних ринків, товарів, вироблених на цих ринках.

Принцип пріоритетності розвитку внутрішнього ринку, зокрема пріоритет для частини внутрішнього ринку – ринку екологічно безпечної продукції як необхідної передумови становлення національної економіки. Незважаючи на досить значний розвиток теорії сучасних товарних ринків, питання значення ринку екологічно безпечної продукції в системі національного ринку й оцінки впливу на ефективність економічного розвитку країни потребують подальшого опрацювання та розробки товарно-ринкової концепції розвитку виробництва, спрямованої на реалізацію внутрішнього потенціалу сировинних галузей промисловості, одною з яких є лляна.

Процес товарного виробництва обмежується низкою факторів, які порушують оптимальне використання наявних виробничих ресурсів для задоволення потреб суспільства. На оптимальний розподіл виробничих ресурсів у процесі товарного виробництва, як правило, впливають природні, технологічні, інституційні обмеження. З позицій природних обмежень вплив пов'язаний з наявністю обсягів національних та світових запасів природних і людських ресурсів, технологічні обмеження пов'язані з факторами неможливості миттєвого збільшення обсягів виробництва товарів і послуг. Дані обмеження є об'єктивними та такими, що можуть бути подолані шляхом розробки та впровадження у процес виробництва нових видів сировини та матеріалів, технологій їх переробки, зразків продукції тощо. Швидкість упровадження нововведень у процес товарного виробництва має пряму залежність від обмежень інституційного характеру, що обмежують рух виробничих ресурсів внаслідок недосконалості інституційного устрою ринку, неспроможності його інститутів забезпечити максимальне накопичення добробуту нації. Ринкові інститути можуть суттєво уповільнювати або навпаки сприяти впровадженню інновацій у процес товарного виробництва, тому науковий підхід вирішення таких обмежень може надати можливість уникнення негативних моментів процесу виготовлення екологічно безпечної продукції.

Результати проведених досліджень дають змогу зробити однозначний висновок про соціально-екологічно-економічну доцільність використання лляної сировини замість небезпечних, високотоксичних штучних та синтетичних матеріалів у виробництві товарів різноманітного призначення.

Враховуючи вищезазначене, можна вважати одним з перспективних напрямків стимулювання товарних ринків екологічно безпечної продукції – більше широке проведення екологізації технології виробництва і асортименту виробничих матеріалів через розвиток лляного сировинного комплексу, що надасть змогу сформувати вітчизняний сегмент ринку екологічно безпечних товарів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасний ринок вимагає від виробника, крім вдосконалення та модернізації технології виробництва і виробничих процесів, подальшу екологізацію сучасних технологічних операцій, спеціальних видів обробок сировини, матеріалів та виробів, створення принципово нових способів оброблення матеріалів. Уже помітно намітилася дана тенденція в розвинутих країнах, яка особливо стосується зростання обсягів світового виробництва та розширення асортименту екологічно безпечних груп товарів.

Ураховуючи величезний невикористаний потенціал і перспективність розвитку цього ринку, стала актуальною проблема стимулювання розвитку товарних ринків екологічно безпечної продукції в Україні. Можливість вирішення даної проблеми полягає в розвитку лляного сировинного комплексу, що надає виробництву товарів доступний, екологічно чистий, невичерпний природний швидко відновлювальний матеріал. Тому можна впевнено прогнозувати економічну та екологічну доцільність насичення українського ринку новим перспективним асортиментом товарів на основі льономісних матеріалів.

Перспективним напрямком у цьому плані є виготовлення екологічно чистих матеріалів і виробів із лляного матеріалу і надання останнім нових властивостей, за рахунок застосування сучасних ресурсозберігаючих технологій оброблення.

У зв'язку з цим надалі доцільно розробити та впровадити наукові засади формування сучасного асортименту та якості товарів на основі льономісних матеріалів у практику виробництва товарів різноманітного призначення.

Література:

1. Бородин Ю.Г., Хабарова Е.И. Маркетинг "зеленых" технологий // Практический маркетинг. – М.: BCI Marketing, 2010. – № 5. – С. 13-17.
2. Frankel C. Blueprint Green marketing (Концепція зеленого маркетингу) // American Demographics. Primedia Business Magazines & Media. – 1992. – Т. 14. – №4. – Р. 34-38.
3. Салимова Г. Тенденции мирового текстиля [Електронний ресурс] / Г. Салимова // Режим доступу: <http://www.gazetabirja.uz>.
4. Саблук П.Т. Стратегическое направление аграрных реформ – переход на инновационную модель развития / П.Т. Саблук // Вестник АЭН. – 2003. – № 2(4). – С. 11-16.
5. Бурсак А. Строительство рынков. Как компании изобретают новые потребности. [Електронний ресурс]. / А. Бурсак // Компания. – 12.01.2004. – Режим доступу: <http://www/retail.ru>